

การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

The Promotion of Planting Kaentawan Herb in Ban WangMai Community,
Nakha Sub-district, Wapi Pathum District, MahaSarakhm Province

สมใจ สว่างศรี

Somjai Sawangsri

วท.บ. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

สมบัติ อัมระภา และพรนิภา ตูมโฮม

Sombat Appamaraka and Pornnipa Toomhome

อาจารย์สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะก่อนและหลังการส่งเสริม การปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านบ้านวังใหม่ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบสุ่มเจาะจงเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย คู่มือ แบบทดสอบวัดความรู้ และแบบวัดทัศนคติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ paired t-test ผลการศึกษา พบว่า ก่อนการส่งเสริม ชาวบ้านมีคะแนนความรู้เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ หลังการส่งเสริม ชาวบ้านมีคะแนนความรู้โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก่อนการส่งเสริม ชาวบ้านมีคะแนนทัศนคติเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการส่งเสริม ชาวบ้านมีคะแนนทัศนคติเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้และทัศนคติดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การส่งเสริม การปลูกสมุนไพร แก่นตะวัน ความรู้ ทักษะ

Abstract

The purpose of this study was to study and compare knowledge and attitudes before and after promotion of planting Kaentawan Herb in Ban WangMai. The sample were 30 people of Ban WangMai community, selected by voluntary. The instruments used to collected data included, promotion handbook, brochures, questionnaires about knowledge and attitude. The statistics used for data were analyzed by a frequency, a percentage, a mean, a standard deviation and paired *t* – test. The results showed that Before promotion, people had Knowledge score at medium level and after promotion had knowledge score at high level. When compaired mean score between before and after indicated that people had knowledge score after taller than before significant at the .05. Before promotion people had attitude score had at moderate level and after promotion had at More level. When compaired mean score between before and after indicated that people had attitude score after more than before significant at the .05.

Keywords : promotion, planting Kaentawan Herb, knowledge, attitude

บทนำ

ปัจจุบันสมุนไพรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า บรรพบุรุษไทยใช้ทำยารักษาโรคมาแต่โบราณกาล จึงได้ถือว่าเป็นความรู้และเป็นระยะเวลายาวนาน ในประวัติศาสตร์ บทบาทของสมุนไพรไม่ใช่แค่ใช้ในการรักษาโรคเท่านั้น ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ เช่นนำมาบริโภคเป็นอาหาร อาหารเสริมสุขภาพ เครื่องดื่ม สีส้มอาหาร และสีย้อมผ้าตลอดจนใช้ทำเครื่องสำอางประพินผิว และในยุคปัจจุบันมนุษย์เริ่มสนใจและรักษาโรคด้วยสมุนไพรมากขึ้น สมุนไพรจึงได้รับการขานรับจากระบบการแพทย์แผนไทย ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการตระหนักถึงการประโยชน์ คุณค่าภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้าน ตลอดจนการสะท้อนให้เห็นถึงกระแสรู้ทางด้านการวิทยาศาสตร์ จึงมีการประชาสัมพันธ์ความรู้ให้กับประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพรสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีประจำวันได้อย่างสอดคล้อง ผลมกลมกลืนกับธรรมชาติ และวิถีชีวิตไทยโดยส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ และส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ (เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ, 2545 : 22)

แก่นตะวัน (*Helianthus tuberosus* L.) มีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกาเหนือมีสรรพคุณเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยลดการติดเชื้อ เพราะสารอินนูลินจะช่วยลดปริมาณของแบคทีเรียที่ทำให้เกิดโรคในระบบทางเดินและในขณะเดียวกันยังไปช่วยเพิ่มการทำงานของแบคทีเรียกลุ่มที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายให้เจริญเติบโตดีขึ้นอีกด้วย เช่น ผู้ที่มีระดับคอเลสเตอรอลสูงหากได้รับสารอินนูลินเข้าไปเป็น

ประจำจะช่วยให้ไขมันในเลือดลดลง (สนั่น จอกลอย, 2549:14-59)

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ชาวบ้านบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอบ้านฉาง จังหวัดมหาสารคาม ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีอาชีพหลักทำการเกษตรและไม่นิยมปลูกสมุนไพรในครัวเรือน ผู้ศึกษาจึงได้เกิดแนวคิดการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ และสมุนไพรแก่นตะวันยังเป็นพืชเศรษฐกิจสามารถปลูกขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ โดยการสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญของการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชน (แผนชุมชนบ้านวังใหม่, 2557 : 1)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่โดยการอบรมให้ความรู้โดยใช้คู่มือและแผ่นพับเป็นเครื่องมือถ่ายทอดให้ความรู้ ชาวบ้านจะได้รับความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการปลูกสมุนไพรแก่นตะวัน อีกทั้งนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในวิถีประจำวันและสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ก่อนและหลังการส่งเสริม

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ก่อนและหลังการส่งเสริม

สมมติฐานการวิจัย

1. ชาวบ้านที่เข้ารับการส่งเสริมมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวัน หลังเข้ารับการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม

2. ชาวบ้านที่เข้ารับการส่งเสริมมีทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวัน หลังเข้ารับการส่งเสริม สูงกว่าก่อนการส่งเสริม

วิธีการวิจัย

พื้นที่ทำการวิจัย คือ ชุมชนบ้านวังใหม่ หมู่ที่ 13 ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวบ้าน บ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งหมด 344 คน เป็นชาย 178 คน เป็นหญิง 166 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวบ้าน บ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม (Volunteer Sampling) ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย คือ เดือนสิงหาคม พ.ศ.2558– เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2559

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดลองก่อนและหลังการอบรม (One Group Pretest-Posttest Design) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538: 249)

ตารางที่ 1 แผนการวิจัยแบบ (One Group Pretest-Posttest Design)

กลุ่ม	ทดสอบก่อนการส่งเสริม	การส่งเสริม	ทดสอบหลังการส่งเสริม
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการวิจัย

E คือ กลุ่มทดลอง

T₁ คือ การทดสอบความรู้ก่อนการส่งเสริม

X คือ การส่งเสริม

T₂ คือ การทดสอบความรู้และทัศนคติหลังการส่งเสริม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ชาวบ้าน บ้านวังใหม่ หมู่ที่ 13 ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 344 คน เป็นชาย 178 คน เป็นหญิง 166 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวบ้าน บ้านวังใหม่ หมู่ที่ 13 ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม (Volunteer Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ 1) คู่มือการส่งเสริม เรื่อง การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันในชุมชน 2) แผ่นพับ เรื่อง การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันในชุมชน

2. เครื่องมือวัดผลและประเมินผล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน 2) แบบวัดทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน

ขั้นตอนการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
จากการศึกษาปัญหาและสาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งมีวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชน โดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน จากตำรา เอกสาร บริบทชุมชน การลงสำรวจพื้นที่จริง และการสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและมีจุดเน้นในการตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม

1.2 เลือกพื้นที่ในการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน

1.3 ทำการสำรวจพื้นที่จริง และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและมีจุดเน้นในการตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.4 นำผลการศึกษาที่ได้นำไปหาแนวทางแก้ไขต่อไป

ระยะที่ 2 การออกแบบและถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.1 กำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม เพื่อให้เนื้อหาสาระในการส่งเสริม มีแบบแผนชัดเจนและสอดคล้องกับผลการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน และความต้องการในการส่งเสริม

2.2 จัดทำคู่มือการส่งเสริม คือ การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 รูปแบบการส่งเสริม 1) เนื้อหาในการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชนโดยผู้วิจัยได้บรรยายเนื้อหาตามลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของสมุนไพรวงศ์วัน วิธีการปลูกสมุนไพรวงศ์วัน สรรพคุณของสมุนไพรวงศ์วัน และประโยชน์ของสมุนไพรวงศ์วัน 2) สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วัน ในชุมชน 3) รูปแบบการวัดและประเมินผลการส่งเสริม โดยจะวัดพิสัย 2 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย คือ แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน และด้านจิตพิสัย คือ แบบวัดทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน 4) ระยะเวลาที่ใช้ในการส่งเสริม 2 วัน 5) กลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้าน บ้านวังใหม่ ที่สมัครใจเข้าร่วมการกิจกรรม จำนวน 30 คน

ระยะที่ 3 กระบวนการถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา

ในระยะนี้เป็นระยะของกระบวนการถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยผ่านกระบวนการส่งเสริมถ่ายทอดให้เกิดความรู้ใน เรื่อง การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์วันในชุมชน ซึ่งรูปแบบในการส่งเสริมมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรมการส่งเสริม เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับการส่งเสริมหรือการสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริม เป็นการสร้างความคุ้นเคยและลดความตึงเครียดทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เข้ารับการส่งเสริม

2. ชี้นำกิจกรรม กิจกรรมในการส่งเสริมครั้งนี้ประกอบด้วยบรรยายโดยมีคู่มือ และแผ่นพับประกอบในการบรรยาย กำหนดเป้าหมายของแต่ละ

ละกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการส่งเสริมทราบว่าตนกำลังทำสิ่งใดอยู่ ซึ่งในการส่งเสริมผู้วิจัยได้นำเทคนิคบรรยาย และวิธีการส่งเสริมเพื่อให้ผู้เข้ารับการส่งเสริมเกิดความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริม

3. การบรรยายเป็นวิธีที่ทำให้ผู้เข้ารับการส่งเสริมทราบถึงการส่งเสริม การปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงา โดยมีคู่มือการส่งเสริมใช้ประกอบบรรยาย ซึ่งคู่มือมีเนื้อหาสาระประกอบไปด้วยลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของสมุนไพรวงศ์กระดังงา วิธีการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงา สรรพคุณของสมุนไพรวงศ์กระดังงา ประโยชน์ของสมุนไพรวงศ์กระดังงา

3. ขั้นตอนผลการจัดกิจกรรม เป็นขั้นตอนวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ในตอนแรก โดยในการส่งเสริมครั้งนี้วัดผลการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ และทัศนคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความรู้และทัศนติก่อนและหลังการส่งเสริมโดยใช้ Paired *t*-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (จิรพรรณ สุขศรีงาม, 2536 : 433)

ผลการวิจัย

การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร ผู้ศึกษาได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการส่งเสริม

จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านที่เข้ารับการส่งเสริมเป็นเพศชาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.6 เป็นเพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 มีอายุเฉลี่ย 51 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.7 รองลงมา มีช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และอายุ 21-40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 26 คน คิดเป็น 86.7 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 3 คน คิดเป็น 10.3 และค้าขาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชนบ้านวังใหม่

จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาก่อนการส่งเสริมอยู่ในระดับต่ำ และหลังการส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชน พบว่า ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P < .05$)

3. ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบทัศนคติของผู้เข้ารับการส่งเสริมต่อการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชนบ้านวังใหม่

จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรวงศ์กระดังงาในชุมชน พบว่า ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการ

ส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P < .05$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ก่อนและหลังการส่งเสริม

การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า หลังการส่งเสริมชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ความรู้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยมีการส่งเสริมโดยกระบวนการอบรม บรรยายให้ความรู้ และมีการถามตอบระหว่างการอบรมจึงทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร วงศ์จันทร์ (2553 : 356) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ประชากรโลกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมมีทักษะบ่งชี้และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดค่านิยมในการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบเกิดขึ้น ความซาบซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม แล้วก่อให้เกิดความห่วงใยพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติป้องกันแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องยาวนานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 48) ได้ให้คำอธิบายว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนรู้เพียงแต่เกิดความจำได้ โดยอาจจะ

เป็นการนึกได้หรือโดยการมองเห็นได้ ยิน จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์โครงสร้างและวิธีแก้ไขปัญหา ส่วนความเข้าใจอาจแสดงออกมาในรูปของทักษะด้าน “การแปล” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆ โดยใช้คำพูดของตนเอง และ “การให้ความหมาย” ที่แสดงออกมาในรูปของความคิดเห็น และข้อสรุป รวมถึงความสามารถในการ “คาดคะเน” หรือการคาดหมายว่าจะเกิดอะไรขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ อินทนิ (2545: 56) ได้ศึกษา เรื่อง ความรู้ของแม่บ้านในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในครัวเรือน ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลางและมีความรู้หลังการส่งเสริมเพิ่มขึ้นจากก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาภรณ์ กานานนท์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในป่าชุมชน บริเวณกุดคำอิง บ้านดอนนา ตำบลขามเียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า การส่งเสริมให้ความรู้ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก หลังการส่งเสริมชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม มีผลทำให้ความรู้ของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นหลังจากการเข้าร่วมการส่งเสริม

2. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่

ตำบลนาข่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ก่อนและหลังการส่งเสริม

จากการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า หลังการส่งเสริมชาวบ้านมีทัศนคติต่อการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ทัศนคติของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำ คู่มือ และแผ่นพับ ที่เป็นสื่อช่วยในการกระตุ้นให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปลูกสมุนไพรแก่นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความประทับใจอีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมโดยกระบวนการอบรมโดยมุ่งหวังให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่เพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2532: 36-55) ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการบูรณาการซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการเพิ่มของจำนวนประชากร มลพิษ การแบ่งปันและการจัดการและการใช้ทรัพยากร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การวางแผนตัวเมือง และชนบทต่อสถานะสิ่งแวดล้อมทั้งมวล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบนิเวศ สังคมเมือง ที่กำลังเสื่อมโทรมลง ความกดดันของประชากร เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความตระหนัก และเข้าใจสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมให้มีพฤติกรรมที่รับผิดชอบและเป็นธุระเพื่อความมั่นใจในการดำรงชีวิตและปรับปรุงคุณภาพชีวิต มัญชรรัตน์ วิรัชวงศ์ (2542: 25) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดทัศนคติประกอบด้วยการเรียนรู้โดยอาจมีสิ่ง

เร้าเป็นตัวกระตุ้น จนทำให้เกิดความประทับใจทางบวก คือ ความรู้สึกชอบ และความประทับใจไปในทางลบ คือ ความรู้สึกไม่ชอบ อาจเกิดจากการยอมรับทัศนคติจากผู้อื่นและมีสื่อต่างๆ เป็นสิ่งชักจูงให้ปฏิบัติ โดยแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 239) ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างจากสถานการณ์ภายนอก ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวนิดา สุภา (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแก่นตะวันสำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสภาพปัญหาการรับรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรแก่นตะวัน คือ ชาวบ้าน จำนวน 83 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการส่งเสริม คือ ชาวบ้าน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัญหาการรับรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรแก่นตะวัน แบบสอบถามความรู้ แบบวัดทัศนคติ คู่มือการส่งเสริม และแผ่นพับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ Paired t-test ผลการศึกษา พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ความรู้และทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแก่นตะวันสำหรับบ้านท่าขอนยาง มีผลทำให้ความรู้และทัศนคติของชาวบ้านเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินทราย โรจนอิวัฒน์ (2556: 57-58) ได้ศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการอนุรักษ์ผักเม็กในชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เข้าร่วมในการส่งเสริม คือ ชาวบ้านหัว

ผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจแหล่งที่พบผักเฝักในชุมชนบ้านหัวขัว แบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติ คู่มือ และแผ่นพับ ผลการศึกษา พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านหัวขัวที่ได้รับการเข้าร่วมอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผักเฝักและมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ผักเฝักในชุมชนบ้านหัวขัว หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการอนุรักษ์ผักเฝักในชุมชนบ้านหัวขัว โดยใช้แผ่นพับและคู่มือ มีผลทำให้ความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์ผักเฝักของผู้เข้าร่วมส่งเสริมเพิ่มขึ้นด้วย แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันในชุมชนบ้านวังใหม่ ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม มีผลทำให้ทัศนคติของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นหลังจากการเข้าร่วมการส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ชาวบ้านหรือบุคคลทั่วไปสามารถนำคู่มือการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันไปใช้ในการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันในชุมชน และเผยแพร่ให้กับเยาวชนในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อต่างๆ และความเหมาะสมของสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวัน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

2) ควรมีการสนับสนุนการปลูกสมุนไพรแก้แค้นตะวันในชุมชนเพื่อเป็นอาชีพเนื่องจากสมุนไพรแก้แค้นตะวันเป็นพืชเศรษฐกิจสามารถปลูกส่งขายเพื่อไปแปรรูปเป็นอาหารเสริมได้

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ สุขศรีงาม. (2536). *ชีวิตดิถีเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุง)*. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เต็มดวง รัตนทัศน์. (2532). *หลักการสิ่งแวดล้อมศึกษา*. กรุงเทพฯ :ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล*. (ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ, สุริยาศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ การวัด*. กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาพานิช.
- _____. (2526). *ความรู้ การวัด*. กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาพานิช.
- ประยูร วงศ์จันทร์. (2553). *วิทยาการสิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาสารคาม,
- ปรียาภรณ์ กานานนท์. (2556). *การส่งเสริมการปลูกพืชทนน้ำในป่าชุมชน บริเวณกุดคำอิง บ้านดอนนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. โครงการวิจัยวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แผนพัฒนาชุมชนบ้านวังใหม่. (2557). *บ้านวังใหม่ หมู่ที่ 13 ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม*.
- เพ็ญญา ทวีเจริญ. (2545). *สมุนไพรท้องถิ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่1*. วัฒนาพานิช.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2543). *การประเมินผลทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาทดสอบและวิจัยคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ จันทบุรี.

มัญชรินทร์ วิรัชวงศ์. (2542). แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยุวนิดา สุภา. (2557). การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแก้วันสำหรับชาวบ้านท่าขอนยางตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. โครงการวิจัยวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รินทราย โรจนาวีวัฒน์. (2556). การส่งเสริมการอนุรักษ์ผักแม่ไก่ในชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. โครงการวิจัยวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ. สุริยาสาน

สนั่น จอกลอย. (2549). การศึกษาการปลูกพืชสมุนไพรแก้วัน. ภาควิชาพืชศาสตร์และทรัพยากร การเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุชาติ อินทนี. (2545). ความรู้ เจตคติ. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์สวัสดิการ, สำนักงาน ก.พ.